

MILJÖARKEOLOGISKA LABORORIET

RAPPORT nr. 2013-027

Makrofossilanalys från Raä Trosa-
Vagnhärad 281:1, Trosa kommun,
Södermanlands län.

Av Sofi Östman

INSTITUTIONEN FÖR IDÉ – OCH SAMHÄLLSSTUDIER

Makrofossilanalys från Raä Trosa-Vagnhärad 281:1, Trosa kommun, Södermanlands län.

Av Sofi Östman
Miljöarkeologiska laboratoriet
Institutionen för idé- och samhällsstudier
Umeå Universitet

Inledning

Analysen gäller tre jordprover från två undersökningar i Trosa stad inom fastigheterna Marknaden 6 samt Färgaren 4, inom fornlämningsområdet Trosa-Vagnhärad 281:1. Proverna är tagna i en stadslagermiljö daterad till 1600 – 1800 tal. Det huvudsakliga syftet med makrofossilanalysen är att få ytterligare kunskap kring markanvändningen på platsen. Arbetet är utfört av Sofi Östman med bidrag av Roger Engelmark och Karin Viklund. Ansvarig institution för den arkeologiska undersökningen är Sörmlands museum där Björn Pettersson och Peter Berg varit kontaktpersoner.

Provbehandling

Proverna var fuktiga vid ankomst. Eftersom prover från stadslager och fuktiga miljöer skall hållas fortsatt fuktiga för bästa bevaring av eventuellt subfossilt material, förvarades de i kylrum. Frampreparerandet av material gjordes genom vattensållning med sållar på 2 mm och 0,5 mm. Volymen på proverna mättes innan vattensållning. Det framtagna materialet sorterades och artbestämdes under en stereolupp med hjälp av referenslitteratur och laboratoriets referenssamling.

Tabell 1. Provlista

MAL nr	Provrnr	Anläggning	Volym
13_0058_0001	KN-SLM 12-071	Anläggning 1	3,6 L
13_0058_0002	KN-SLM 12-071	Ruta 5	2,8 L
13_0058_0003	KN-SLM 13-191	schakt 2, ruta 2, lager 3	3,5 L

Resultat

13_0058_0001

Marknaden 6, KN-SLM 12-071
Prov 1 från Anläggning 1

Provet var svårbehandlat då det utgjordes mestadels av lerklumpar och det fick blötläggas någon dag i 6% NaOH för att det skulle gå att bearbeta. Vid sorteringen noterades det att materialet bestod till stor del av träflisor och små flisor av tegel. Ben, fjäll och kotor från fisk,

brända och obrända små benfragment samt en ca 5x5 cm stor obränd bit ben plockades fram. Annat material som kom fram i provet var hårda klumpar av sintrad sand, en stor bit bränd lera, små kvartsfragment, flera små bitar metallfragment, en stor klump järnslag samt en bit glaserad tegel/keramik. Vid sidan om stadslagermaterialet plockades även ett litet fossil fram.

Det arkeobotaniska materialet utgjordes av subfossila växtlämningar. Materialet var magert med enstaka vanligt förekommande växter såsom målla, jordrök, starr, trampört och hallon. Målla är ett vanligt åkerogräs som dyker upp i de flesta kulturpåverkade miljöer över hela landet. Jordröken är liksom mållan ett vanligt förekommande åkerogräs och en ruderväxt som även hittas i rabatter och liknande miljöer. Även trampörten och hallonen är vanliga och hittas i liknande sammanhang som ovan nämnda. Arterna föredrar kväverika, ruderala miljöer och finnes ofta i kulturpåverkade områden. Starr är ett mycket stort släkte med hundratals arter som lever i olika miljöer och det är därmed svårt att säga något mer om dem om det inte varit möjligt att analysera dem närmre. De flesta arter brukar dock föredra fuktiga miljöer.

13_0058_0002

Marknaden 6, KN-SLM 12-071

Prov 2 från Ruta 5

Prov 2 från Marknaden 6 liknade innehållsmässigt Prov 1 men var betydligt mer lätthanterligt och gick smidigt att vattensålla. Vid sorteringen noterades det att materialet bestod av mycket växtfibrer och träflisor. Glödskalet och metallspån, bitar av tegel och bränd lera plockades fram varav en av bitarna var glaserad. En stor del av benmaterialet bestod av fiskben, fjäll och kotor samt en del brända och obrända benrester.

Det arkeobotaniska materialet utgjordes av både subfossila och förkolnade växtlämningar, men var magert. Enbart några fröer av målla, fläder samt ett förkolnat frö av svingel fanns. Fläder är vanligt förekommande som både träd och buske och är känd i Sverige sedan medeltiden. Dess blommor och frukt har samlats in för många ändamål, bland annat för att göra dryck, färga tyg samt i läkemedelssyfte. Svingel är ett gräs, vanligt förekommande på kulturmark såsom vägkanter, ängar och bostadsområden (Virtuella floran).

13_0058_0003

Färgaren 4, KN-SLM 13-191

Prov 1 från schakt 2, ruta 2, lager 3

Provets innehåll bestod till stor del av olika typer av fiskben, kotor och fjäll. Även en liten tand som troligen kommer från fisk hittades. Förutom fiskben fanns även andra obestämda brända och obrända ben. Likt övriga prov fanns också metallfragment samt en spik som plockades fram vid vattensållningen.

Det arkeobotaniska materialet utgjordes av både subfossila och förkolnade växtlämningar och var något rikare här än på fastigheten Marknaden 6. Materialet bestod huvudsakligen av

målla och hallon samt några andra obrända frön av växter som trivs på näringsrika kulturmarker såsom smultron, revormstörel och våtarv. Några brända frön av bland annat en, hallon och flera arter av starr kunde också identifieras.

Sammanfattning och tolkningar

Marknaden 6

Sammansättningen av material i dessa prover visar inte tydligt på någon speciell typ av markanvändning och man kan inte utifrån det arkeobotaniska materialet göra några konkreta tolkningar förutom att de avspeglar en ganska typisk stadslagermiljö med växter som trivs i kulturpåverkade, "nedsmutsade" miljöer.

Det man möjligtvis kan säga om materialet är att det representerar ett aktivitetsområde där det i någon form kan ha funnits järnhantering, med tanke på glödskalen och järnslagget. Den dominerande förekomsten av fiskben indikerar att man eventuellt bearbetat fisk eller deponerat sådant avfall i området. Det blandade materialet bestående av brända och obrända ben, tegelflis, bränd lera och kvartsfragment bildar tillsammans med fisken och metallen en rätt så väntad materialansamling i denna typ av miljö.

Färgaren 4

Det arkeobotaniska materialet är i denna fastighet något rikare än den andra. Växtsammansättningen visar likt föregående prover en kulturpåverkad miljö med växter som trivs i "nedsmutsade", näringsrika miljöer. På denna plats kom det även fram störst mängd förkolnat material bestående av ranunkel, hallon, en och starr som tillsammans med benmaterialet kan representera någon form av hushållsavfall.

Det övriga materialet på denna plats utgjordes till stor del av olika typer av fiskben, brända och obrända ben samt en del metallfragment som också passar in som någon form av hushållsavfall.

Referenser

Mossberg, B., Stenberg, L., Ericsson, S. 1997. *Den nordiska floran*. Stockholm, Wahlström & Widstrand.

Virtuella floran <http://linnaeus.nrm.se/flora/>

Digital seed atlas <http://seeds.eldoc.ub.rug.nl/>

Tabell 2. Artlista

Art	13_0058_0001	13_0058_0002	13_0058_0003
<i>Carex di</i> , starr			1
<i>Carex di</i> , starr			1
<i>Carex tri</i> , starr	1		3
<i>Carex tri</i> , starr			3
<i>Festuca pratensis</i> , ängssvingel		1	
cf. <i>Lamium</i> , plister			1
cf. <i>Malva</i> , möjligt malva			1
<i>Chenopodium album</i> , svinmålla	8	4	180
<i>Euphorbia helioscopia</i> , revormstörel			3
<i>Fragaria vesca</i> , smultron			1
<i>Fumaria officinalis</i> , jordrök	3		
<i>Juniperus communis</i> , en			1
<i>Pinus sylvestris</i> , tall	2		1
<i>Polygonum aviculare</i> , trampört	2		
<i>Ranunculus sp</i> , ranunkel			3
<i>Rubus idaeus</i> , hallon	1		35
<i>Rubus idaeus</i> , hallon			1
<i>Sambucus nigra</i> , fläder		2	
<i>Stellaria media</i> , våtarv			1

Svarta celler = förkolnat material

Tabell 3. Övrigt material

övrigt material	13_0058_0001	13_0058_0002	13_0058_0003
Fiskfjäll	20	30	x
Fiskkotor	3	3	x
Övriga fiskben + obrända ben	35	15	x
Brända ben	22	8	x
Metallfragment	4	4	x
Bränd lera	1	4	
Järnslag	1		
Kvartsbitar	3		
Tegel	x		
Keramik/tegel (glaserad)	1	1	
Fossil	1		
Järnspik			1

